

**JUBILEUMS
UTSTÄLLNINGEN
GÖTEBORG 1923**
8 MAJ ~ 30 SEPTEMBER

**Den största utställning som någonsin
anordnats i Skandinavien**

Utställningen omfattar:
Historisk Utställning, Kommunal Utställning, Skand-
inavisk Konstutställning, Konsthantverk och Konst-
industriutställning, Utlandssvensk Utställning, Svensk
exportutställning, Storslaget Nöjesfält.

I samband med Jubileumsutställningen anordnas:
Internationell Automobilutställning 9 maj—12 juni
22:dra Allmänna Svenska Landbruksmötet 19—24 juni
Internationell Luftfartsutställning 20 juli—12 aug.
Internationell Stadsbyggnadsutställn. 27 juli—12 aug.
5:te Svenska Mässan 20—26 aug. 5:te Nordiska
Trädgårdsutställningen 14—23 sept. Sveriges Idrotts-
spel, Internationella idrottstävlingar 1—15 juli

Reservera i god tid rum genom Utställningens
Inkvarteringsbyrå

För närmare upplysningar tillskriv

**UTSTÄLLNINGSBYRÅN
GÖTEBORG 5**

Illustration: Dahlström, Östg.

Ett informationsblad, tryckt på tunt psalmbokspapper på åtta språk spreds över världen i massupplaga för att väcka intresse inför Göteborgsutställningen 1923.

Några ord till läsaren

Utställningens sommarsaga är slut, dess portar stängas, ljusen släckas. Men de skola åter tändas. I minnets glans skall vår utställning leva upp igen och lysa klart. För barn och barnbarn skall förtäljas om det strålande jubileumsåret 1923, manande till fortsatt arbete för vår stads och vårt lands förkovran.

Axel Carlander 15 oktober 1923

Initiativtagaren till Göteborgsutställningen 1923 var dåvarande stadsfullmäktiges ordförande Axel Carlander. I initialskedet hade han stor hjälp av den initiativrike och energiske Axel Nilsson, chef för Röhsska Konstslöjdmuseet i Göteborg. Som barnbarn till Axel Carlander och Axel Nilsson har vi, Vibeke Carlander och Louise Brodin, upplevt Göteborgsutställningen genom våra familjer, dagböcker och hörsägen. Hemma hos oss båda fanns minnen i form av inbjudningskort, medaljer, menyer och placeringskort, utställningskataloger, dansprogram, tidningsklipp och inte minst 21 band av Jubileumspublikationen. Dessutom skrev Axel Carlander en noggrann och detaljerad dagbok, åren 1869 till 1933, kryddad med reflektioner och synpunkter.

Därför har vi alltid med särskilt intresse läst om Göteborgsutställningen och förundrats över att denna enorma satsning tycktes ha fallit i glömska. Utöver vad som skrevs under själva utställningsåret har inte särskilt mycket skrivits. Med tiden växte nyfikenheten och ständigt stötte vi på nya spår efter vad som tilldragit sig under sommaren 1923.

Så föddes tanken att med Axel Carlanders dagbok som utgångspunkt och huvudsakliga innehåll ge ut en bok, men eftersom ytterligare textmaterial och bilder behövdes tycktes tiden aldrig räcka till. Ekonomiska resurser saknades också. En minnesutställning på Göteborgs Stadsmuseum 2003 blev en vändpunkt.

Det rika material Göteborgs Stad lämnat till Stads- och Regionarkivet samt tidningsläggen på Göteborgs universitetsbibliotek utgjorde grunden till att detta bokprojekt kunde ta form. Vi fick tillgång till fler dagböcker, lusläste protokoll och tidningsartiklar, memoarer och uppsatser.

2003 kom Anders Houltz avhandling ”Teknikens tempel”. När nu utställningen blivit vetenskapligt behandlad kunde vi koncentrera oss på att med hjälp av ögonvittnen återge något av den strålgång som detta stadens gigantiska och fantastiska äventyr skänkte de mer än fyra miljoner besökarna.

Samtidigt ville vi att utställningen skulle kommenteras av forskare med specialkunskap inom områden som särskilt förtjänar att belysas. Resultatet tillägnar vi alla dem, kända och okända, som bidrog till att framställa och genomföra Göteborgsutställningen 1923.

Vi har många att tacka för att boken blivit verklighet. I första hand tackar vi våra medförfattare, som gett innehållet faktamässig tyngd och stadga. Vi tackar också foto-

graferna, övriga medarbetare till boken, kollegor på museerna men även tålamsprövade släktingar och vänner. Vi har haft stor hjälp av museernas arkiv, i första hand Göteborgs Stadsmuseums. Vi tackar också Stads- och Regionarkivet i Göteborg, Landsarkivet, Traktörens förvaltningsbibliotek, Vejbystrands bibliotek, Röhsska museet, Konstmuseet och inte minst Göteborgs universitetsbibliotek, vars personal generöst ställt samlingarna till förfogande. Sist men inte minst vill vi tacka den stora skara som delgett oss egna och släktingars minnen.

Med bidrag ur Anna Ahrenbergs fond för vetenskapliga m.fl. ändamål och Mary von Sydows f. Wijk donationsfond kom arbetet igång. Ett anslag från Torsten och Ragnar Söderbergs stiftelser möjliggjorde slutförandet. Utan dessa bidrag hade boken svårligen kunnat realiseras och till bidragsgivarna framföres ett varmt tack för möjligheten att få minnet av utställningen att återuppstå.

Louise Brodin

Vibeke Carlander

En utställning till stadens 300-årsminne

”Jubileumsutställningens korta sommarsaga är för länge sedan slutad, dess byggnader äro borta. Om också poesien dröjer kvar kring den täcka näckrosdammen, sända de stolta minareterna dock icke längre sina strålande ljuskaskader ut över utställningsområdet och staden. Ett i orostider planlagt, under stora svårigheter målmedvetet utfört verk är fullgjort. Utställningen har som så många andra tilldragelser i livet gått att intaga sin plats i minnenas tempelgård.”

Karl Westin, ur Göteborgs Jubileum 1923, band 2, sida 1, 1924

Gustav II Adolf utfärdade Göteborgs stadsprivilegier i juni 1621. I en motion, daterad 21 januari 1915, tog ordförande Axel Carlander i Göteborgs stadsfullmäktige upp frågan om hur staden skulle kunna manifestera trehundraårsminnet. I första hand förordade han en utställning, som skulle berätta om livet i staden under dåvarande och gångna tider, där även en konstutställning skulle ingå. Till en industriutställning var han mer tveksam eftersom den i så fall skulle komma så tätt inpå vad som visats på Baltiska utställningen i Malmö 1914. I detta avseende ändrade han sig så småningom och industriutställningen under namnet Exportutställningen blev en av de verkligt stora publikmagneterna, som dessutom bidrog till att staga upp den med tiden allt osäkrare ekonomin.

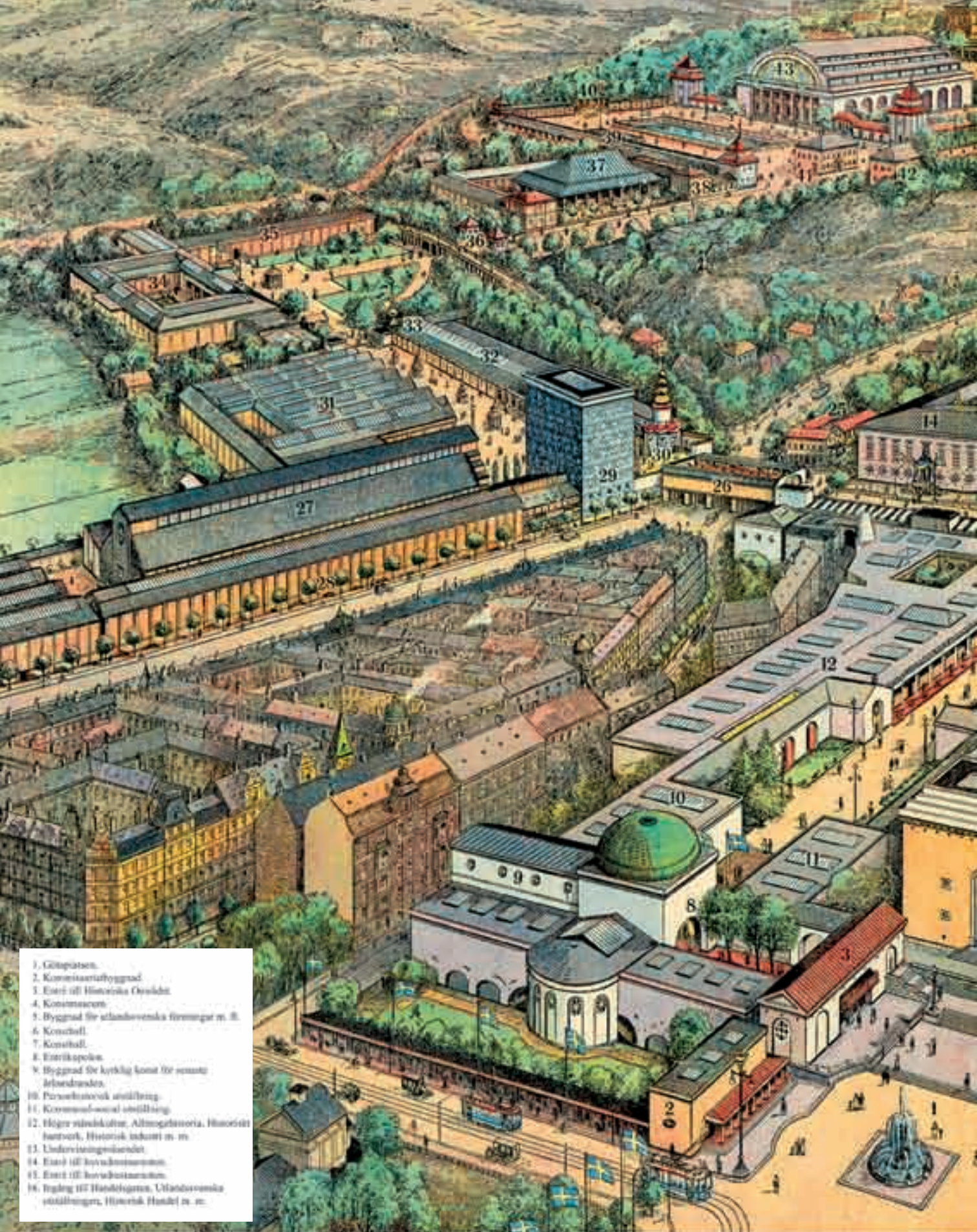
Jubileumsberedningen

Stadsfullmäktige ställde sig positiv till motionen och tillsatte Jubileumsberedningen, nio personer med Axel Carlander i spetsen. I november beslöt fullmäktige att stadens grundläggning, i enlighet med motionärens förslag, skulle firas med en utställning. Dessutom skulle västsvenskt hantverk och västsvensk industri representeras samt en skandinavisk och en utlandssvensk konstutställning anordnas. Herman Lindholm föreslog att ett ”göteborgskt tivoli” – vilket ju senare utvecklades till Liseberg – skulle ingå.

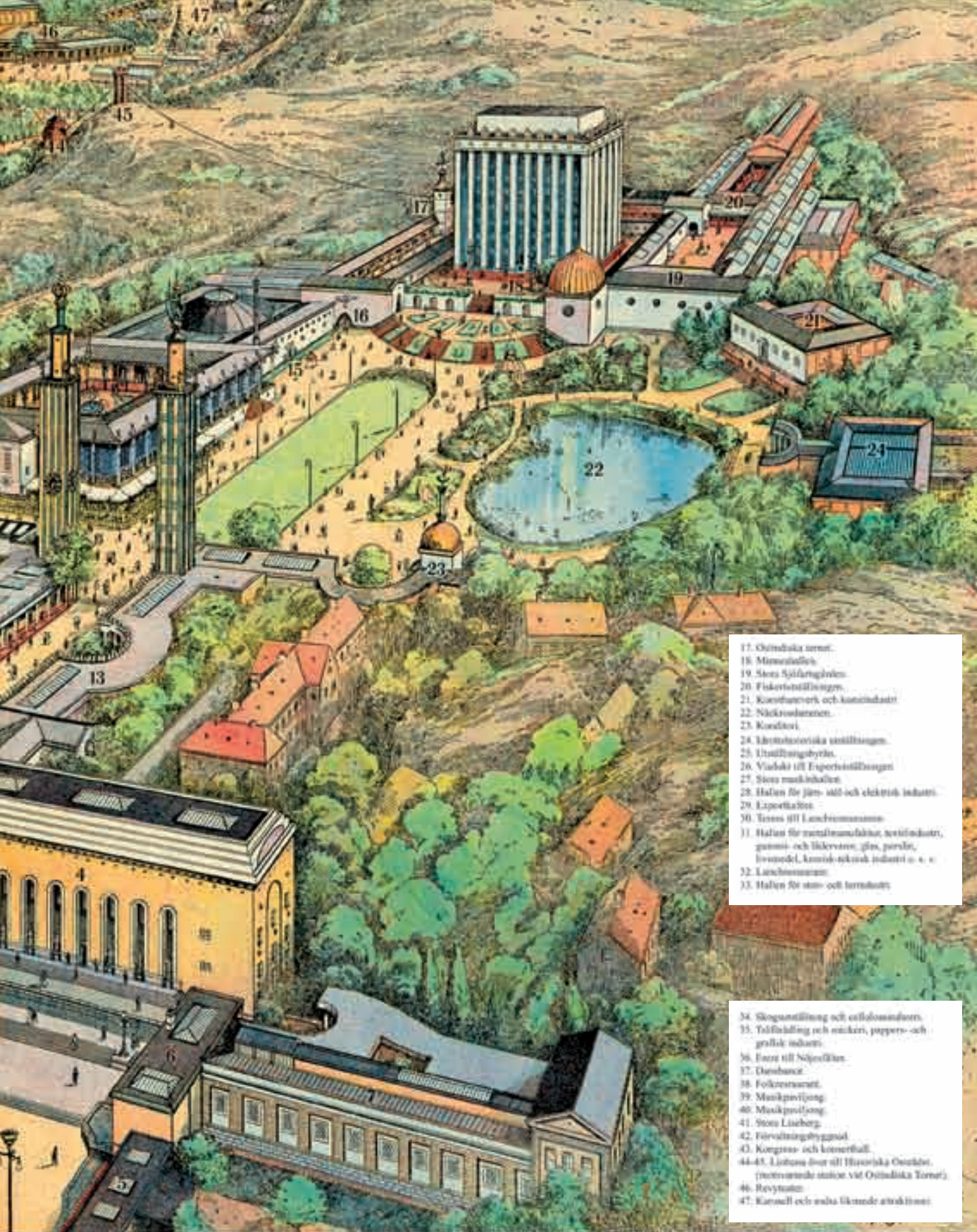
Jubileumsberedningen förstärktes med fler ledamöter och omvandlades till jubileumsstyrelse. Under den arbetade utskott inom olika områden. Utställningarna, vissa större kongresser samt andra arrangemang hade egna kommittéer inordnade under en marskalksbyrå.

Under förarbetena hade de svårigheter första världskriget medförde inom byggnadsväsendet och även på andra områden, gjort det nödvändigt att begränsa omfattningen och flytta fram tidpunkten för utställningen. I november 1918 beslöts att den skulle äga rum sommaren 1923.

Under tiden hade förutsättningarna för att visa modern svensk industri i stor skala förändrats. Nu kom Svenska Slöjdföreningen med önskemål att man skulle visa modernt konsthantverk och modern svensk konstindustri. Även Sveriges allmänna exportförening, Sveriges industriförbund, de representerande centralsammanslutningarna för landets exportintressen liksom ledare inom framstående affärs- och industrikretsar visade stort intresse för att delta.

1. Götaplatsen.
2. Kommunalarbetsbyggnad.
3. Eneri till Historiska Örnödet.
4. Konstmuseet.
5. Byggnad för sällsamsvenska föreningar m. m.
6. Konsthall.
7. Konsthall.
8. Enerikapellet.
9. Byggnad för kyrklig konst för senaste århundradet.
10. Parvohistorisk utställning.
11. Kommunalsocial utställning.
12. Högre värdshuset. Allmogehistoria. Historiskt hantverk. Historisk industri m. m.
13. Undervisningsanstalten.
14. Eneri till byvårdsmuseet.
15. Eneri till byvårdsmuseet.
16. Indrag till Hantverksutställningen. Utställningsbyggnad. Historisk Handel m. m.

- 17. Östindiska torget.
- 18. Männenstället.
- 19. Stora Sjöfartsgården.
- 20. Fiskeriställningen.
- 21. Kvarnverk och konsthall.
- 22. Näckrosdammen.
- 23. Kändisväg.
- 24. Kyrkohistoriska ställningen.
- 25. Utställningsbyrå.
- 26. Vindskott till Experimentstället.
- 27. Stora musikhallen.
- 28. Hallen för järn- stål- och elektrisk industri.
- 29. Experimenthuset.
- 30. Trossen till Långhuset.
- 31. Hallen för metallframställning, textiltindustri, gummi- och lädervare, glas, porslän, lösnedel, kemisk-teknisk industri o. s. v.
- 32. Långhuset.
- 33. Hallen för sten- och terrakotta.

- 34. Skogsanläggning och cellulosafabrik.
- 35. Yrkesutbildning och snickeri, pappers- och grafisk industri.
- 36. Färet till Näsavägen.
- 37. Dampkraft.
- 38. Folkreservat.
- 39. Musikprovlings.
- 40. Musikprovlings.
- 41. Stora Långhuset.
- 42. Föreläsningssal.
- 43. Kongress- och konferens.
- 44-45. Långhuset över till Historiska Östindien, (inrymda ställen vid Östindiska Torget).
- 46. Revyplats.
- 47. Kvarnverk och andra liknande attraktioner.

Dagens läsare kan orientera sig på denna teckning och på kartan s. 12–13 (omtryckt 2004). Många av de tillfälliga byggnaderna kom att ersättas av andra, exempelvis Stadsteatern och Konserthuset vid Götaplatsen.

